

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2019

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2019 (RP 123/2018 rd): Ärendet har lämnats till social- och hälsovårdsutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 22.10.2018.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Outi Luoma-Aho, finansministeriet
- budgetråd Virpi Vuorinen, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Susanna Grimm-Vikman, social- och hälsovårdsministeriet
- ekonomidirektör Mikko Staff, social- och hälsovårdsministeriet
- forskarprofessor Ilmo Keskimäki, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- utredningschef Jussi Tervola, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- biträdande direktör Reijo Vuorento, Finlands Kommunförbund.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- barnombudsman Tuomas Kurttila, Barnombudsmannens byrå
- Folkpensionsanstaltens styrelse
- Kelan toimihenkilöt ry
- Folkpensionsanstalten
- Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt
- SOSTE Finlands social och hälsa rf
- Työttömien Keskusjärjestö ry.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Social- och hälsovårdsministeriets huvudtitel slutar på inemot 15 miljarder euro. Det är ungefär 27 procent av statsbudgeten. Beloppet är ungefär 6 miljon euro mindre än i den ordinarie budge-

Utlåtande ShUU 3/2018 rd

ten för innevarande år. Allra mest har anslaget påverkats av det förbättrade sysselsättningsläget som minskar behovet av utkomstskydd för arbetslösa med nästan 300 miljoner euro till 2,37 miljarder. De största anslagsökningarna beror på justeringar av behovskalkylerna för sjukförsäkringar, bostadsbidrag och pensioner.

För utjämning av familje- och boendekostnader och grundläggande utkomststöd föreslås anslag på 4,4 miljarder euro. Ett tillägg på 57 miljoner euro föranleds huvudsakligen av verkställigheten av aktiveringsmodellen inom utkomstskyddet för arbetslösa och det grundläggande utkomststödet samt av att nivån för det genomsnittliga bostadsbidraget till studerande har blivit högre än beräknat. Utgiftsökningen på 306 miljoner euro för sjukförsäkringen beror i huvudsak på den sänkning av arbetsgivarens sjukförsäkringsavgift som skrevs in i konkurrenskraftsavtalet. Utgifterna för det allmänna bostadsbidraget ökar med ca 80 miljoner euro bland annat på grund av ändringen i bostadsbidraget till studerande.

Inte heller nästa år görs det indexjusteringar av förmåner som anknyter till folkpensionsindex, med undantag av det grundläggande utkomststödet. För att minska ojämlikheten föreslås det att minimibeloppen för dagpenningarna och garantipensionerna höjs (sammanlagt 30 miljoner euro). Självrisktiden på 55 dagar för minimibeloppet av sjukdagpenningen slopas (4,4 miljoner euro). För att öka antalet platser på skyddshem föreslås för finansiering av sådan verksamhet en anslagsökning på 2 miljoner euro. Det anslag på 3 miljoner euro som föreslagits för vården av drogmissbrukande mödrar hålls kvar på 2018 års nivå. En ökning på 28 miljoner euro anvisas till stöd för veteraner. För tjänster som stödjer boende hemma för frontveteraner föreslås ett tilläggsanslag på 19,5 miljoner euro. Årssjälvrisken för läkemedelsersättningar föreslås bli sänkt med ca 40 euro. Verkningsarna av detta är cirka 5 miljoner euro. Utskottet anser att de föreslagna höjningarna av anslag och förmåner är bra.

Statsandelen för kommunal basservice

Ett starkt konjunkturläge, kommunernas egna effektiviseringsåtgärder och en finanspolitik som stävjar statens utgifter har bidragit till att kommunalekonomin sammantaget i fjol nådde ett historiskt gott resultat. Men det finns dessvärre skillnader mellan kommunerna och i synnerhet de föregripande nedskärningarna av statsandelarna, som baserade sig på större besparingar i den specialiserade sjukvården än vad som blev fallet, har ansträng kommunernas ekonomi.

Utskottet betonar vilken stor betydelse ett högt sysselsättningstal och en balanserad kommunalekonomi har för att trygga social- och hälsovårdstjänsterna. Det gynnsamma konjunkturläget överskuggar de strukturella problemen inom de offentliga finanserna, konstateras det i regeringens budgetproposition för 2019 (RP 123/2018 rd). Befolkningen blir allt äldre, vilket särskilt märks som ett ökat kostnadstryck för vård- och omsorg också i framtiden. För statsandelen för kommunal basservice föreslås 8,5 miljarder euro, vilket är ca 86 miljoner euro mindre än i den ordinarie budgeten för 2018. Tack vare kommunernas anpassningsåtgärder har deras utgifter ändå inte ökat under de senaste åren och kommunalekonomin är fortsatt i balans.

Utskottet ser det som viktigt att kommunerna i överensstämmelse med finansieringsprincipen tillförsäkras en statsandel som räcker till för att ordna basservicen.

Utlåtande ShUU 3/2018 rd

Forsknings- och innovationspolitik

Utskottet vill lyfta fram betydelsen av vetenskaplig forskning och innovationer för ett bättre servicesystem samt bättre hälsa och välfärd och för en gynnsam utveckling av sysselsättningen. Därför anser utskottet att såväl de åtgärder som regeringen redan har vidtagit som de planerade åtgärderna går i rätt riktning. Det är av stor vikt att det finns finansiering för Finlands genomcentrum, som inleder sin verksamhet nästa år, för det nationella cancercentrumen, det nationella neurovetenskapliga centret samt biobankernas verksamhet. På så sätt kan verksamheten etableras och Finland delta i den internationella utvecklingen och utnyttja framtida teknologi i vården av patienter och i förebyggandet av sjukdomar. Finansieringen av olika åtgärder som stödjer tillväxstrategin för hälso- och sjukvården är likaså viktigt för ny företagsverksamhet som gagnar social- och hälsovårdsområdet och samhällsekonomin i stort.

Den njudda statliga ersättningen till hälso- och sjukvårdsenheter för forskningsverksamhet enligt lagen om specialiserad sjukvård har varit ett diskussionsämne redan under många år, eftersom finansieringen i ett längre perspektiv har blivit stramare. I budgetproposition för 2019 är anslaget för denna forskningsfinansiering 21 miljoner euro. Sjukvårdsdistrikten sedan flera år i ökande grad tvingats satsa mer pengar på klinisk forskning och utveckling för att säkra de grundläggande förutsättningarna för en högklassig forskning. I till exempel Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt riktas det för 2019 inalles 15 miljoner euro till forskningsfinansiering. Social- och hälsovårdsutskottet oroar sig för hur finansieringen ska räcka till och konstaterar att de i strukturer som följer på den kommande vård- och landskapsreformen måste de lagfästa forskningsersättningarna kanaliseras till landskapen genom statliga budgetmedel.

Samtidigt påminner utskottet om vikten av tillräckliga statliga utbildningsersättningar som en garanti för ett kvalitativt servicesystem. Ersättningen måste säkerställa rimliga gruppstorlekar i vårdutbildningen och den medicinska utbildningen.

I fortsättningen kommer såväl samhället som företagsvärlden att ställa nya och allt högre förväntningar på universitetscentralsjukhusen som möjliggörare av forskning och innovationer. Det här gäller också de ovan nämnda centren för genomforskning, neurovetenskap och cancerforskning. Utskottet menar att sjukhusen bör få adekvat ersättning för att skapa, upprätthålla och utveckla sådana infrastrukturer som de nya funktionerna kräver.

Effekterna av forsknings- och innovationsverksamheten och finansieringen av den bör genomgå en noggrann och övergripande analys som ska läggas till grund för eventuella fortsatta åtgärder för att trygga forskning som säkerställer att folkhälsan och välfärden liksom också servicesystemet inom social- och hälsovården ligger på en hög nivå. Utskottet ser fram emot den utvärdering av totalreformen av statens forskningsanstalter och forskningsfinansiering som statsrådet kansli har beställt och som ska bli klar i år. Utifrån den ges det en möjlighet att ta ställning till hur de finansieringsinstrument som skapades i samband med reformen har fungerat och om finansieringen har varit tillräcklig.

Social- och hälsovårdsutskottet uttrycker sin oro över finansieringen av den nationella forskningen på social- och hälsovårdens område och ser det som viktigt att forskningen inom hälsovården tillförsäkras tillräckliga anslag och att resurserna för forskning och utveckling inom socialväsen-

Utlåtande ShUU 3/2018 rd

det tryggas på lång sikt. Möjligheterna till forskning som gäller socialväsendet måste förbättras. Utskottet menar att resurserna för den ovan nämnda forskningen för tillfället är otillräckliga. Utskottet har också noterat att budgetfinansieringen av Institutet för hälsa och välfärd (THL) minskar. Institutet spelar en viktig roll för att främja folkhälsa, välfärd och hälsa och i forskningen kring servicen inom social- och hälsovårdssystemet.

Vård- och landskapsreformen är ett stort åtagande både i nationellt och internationellt hänseende och den kommer att ha djupgående konsekvenser för många samhällssektorer i vårt land. Utskottet ser det som viktigt att statsrådet i skyndsam ordning bereder ett forskningsprogram kring detta och ordnar med finansiering. Förberedande studier för programmet har redan inletts. Programmet ska som grund för framtida beslutsfattande utmyнна i en multidisciplinär utredning som på tillräckligt lång sikt och bred bas bedömer hur reformen har verkställts. Enligt utskottet är satsningar på såväl klinisk forskning som utredningar kring servicesystemet ett relevant sätt att hindra kostnadsökningar, effektivisera vården och omsorgen och förbättra välfärden och verkningsfullheten.

Folkpensionsanstaltens omkostnader

Statsandelen för Folkpensionsanstaltens omkostnader (366,36 miljoner euro) underskrider anstaltens eget förslag med ungefär 18 miljoner. I sitt yttrande till utskottet menar FPA att det belopp som nämns i budgetförslaget äventyrar kundservicens nivå och tillgänglighet när det gäller behandlingen av förmåner. Också FPA:s styrelse har yttrat sig och hävdar att anstalten inte kommer att klara av att sköta sina lagfästa uppgifter eller sina investeringar i förbättrad produktivitet. I synnerhet handläggningen av det grundläggande utkomststödet inom den lagfästa tiden och genomförandet av aktiveringsmodellen kommer att äventyras. Utskottet anser att FPA:s resurser nödvändigt måste tryggas så att anstalten på ett sakligt och kostnadseffektivt sätt kan sköta sina lagfästa uppgifter inom utsatt tid.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottet anför

att finansutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors 13.11.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Kiuru sd
medlem Outi Alanko-Kahiluoto gröna
medlem Arja Juvonen saf
medlem Niilo Keränen cent
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Jaana Laitinen-Pesola saml

Utlåtande ShUU 3/2018 rd

medlem Anne Louhelainen blå
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Sari Raassina saml
medlem Vesa-Matti Saarakkala blå
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Martti Talja cent
ersättare Satu Taavitsainen sd
ersättare Sari Tanus kd.

Sekreterare var

utskottsråd Päivi Salo
utskottsråd Harri Sintonen.

Utlåtande ShUU 3/2018 rd Avvikande mening 1

Avvikande mening 1

Motivering

Regeringen viker inte från sin linje som går ut på att försämra grundtryggheten.

Indexnedskärningarna kommer nästa år att fortsatt försämra den köpkraft grundtryggheten ger och samtidigt öka ojämlikheten. Indexen har stått still under hela regeringsperioden. I praktiken innebär frysningen en försämring av köpkraften med 1,2 procent bland annat i fråga om arbetsmarknadsstödet och folkpensionen. De höjningar av de lägsta förmånerna som regeringen föreslår är nödvändiga, men utgör bara en bråkdel av alla nedskärningar som har gjorts i den sociala tryggheten under regeringsperioden. Så har det exempelvis gjorts nivåhöjningar av garantipensionerna som närmast har inneburit att köpkraften bibehållits men just ingenting utöver det. Dessutom är det bara ungefär 100 000 pensionärer som lyfter garantipension medan mer än en halv miljon finländare får folkpension. Indexfrysningarna försämrar också den köpkraft som veteranernas förmåner ger. Enligt propositionen ligger veteran- och fronttilläggen på samma nivå 2019 som 2016, vilket innebär att fronttillägget, som 2016 var 49,56 euro/månad, kommer att vara 49,57 (avrundat uppåt) euro/månad 2019 och veteran tillägget, som var 105,13 euro/per månad 2016, också 2019 kommer att vara 105,13 euro/månad.

Aktiveringsmodellen har inneburit nedskärningar i utkomstskyddet för arbetslösa. Enligt modellen minskas utkomstskyddet med 4,65 procent för de arbetssökande som inte har hittat jobb eller fått delta i aktiveringsåtgärder. Under april-juni drabbades cirka 150 000 personer av nedskärningen. Av de som lyfter inkomstrelaterad dagpenning fick var tredje (54 000 personer) se sin förmån bli decimerad och samma gällde 38 procent (97 000 personer) som fick arbetslöshetsförmån från Folkpensionsanstalten. Aktiveringsmodellen har drabbat äldre arbetslösa särskilt svårt. Av de som fick sänkt inkomstrelaterad dagpenning hade var tredje fyllt 60 år. Också bland de som fick FPA-förmån blev sänkt förmånsbelopp vanligare ju äldre åldersklass det var fråga om. Uppskattningsvis 10 procent fler uppfyllde aktiveringsmodellens villkor under den andra granskningsperioden jämfört med den första.

Frysningen av maximihyror för bostadsbidrag leder till en minskning av bidraget för praktiskt taget alla bidragstagare. Det allmänna bostadsbidraget förlorar också i effekt på grund av indexet när man vid beräkning av boendekostnaderna har övergått till att utgå från levnadskostnadsindex som är svagare än hyresindex. Det dyra boendet är ett stort problem som bland annat kommer till synes i att höjningen av minimibeloppen för sjukdagpenningen, moderskaps- och faderskaps- samt föräldradagpenningen till arbetsmarknadsstödet nivå inte kommer att leda till någon nämnvärd minskning av behovet av utkomststöd. Det här är en följd av att boendekostnaderna i hög grad ersätts med utkomststöd. I sitt sakkunnigyttrande fäster Institutet för hälsa och välfärd THL uppmärksamhet vid detta fenomen och framhåller att den effektivaste åtgärden för att minska beroendet av utkomststöd är att ändra på stödet för boende.

Den ojämlika tillgången till social- och hälso-tjänster och priset på nödvändig vård ökar ojämlikheten ytterligare. Under denna regeringsperiod har ersättningarna för läkemedel och resekostnader sänkts betydligt. Dessutom har klientavgifterna höjts med nästan 30 procent. Celiakiersätt-

Utlåtande ShUU 3/2018 rd Avvikande mening 1

ningen har slopats och läkemedelsersättningarna vid typ 2-diabetes har reducerats kraftigt. Ett nationellt särdrag är hushållens höga andel av finansieringen av hälso- och sjukvården. Alla kan inte betala sina räkningar, vilket leder till att de för utsökning eller så undviker dessa personer helt att utnyttja tjänster. En färsk undersökning visar att var femte låginkomsttagare eller person som ofta är sjuk alltid då och då är tvungen att ge avkall på sin sjuk- och hälsovård eller välja mellan nödvändiga läkemedel och mat eller andra relevanta levnadskostnader. Vissa låginkomsttagare kan bli tvungna att använda hela 40 procent av familjens disponibla inkomster på hälso- och sjukvård.

De som ofta utnyttjar tjänster och får sociala förmåner, och som alltså redan har fått känna av indexfrysningarna, drabbas hårdast av nedskärningarna i sjukförsäkringsförmånerna i kombination med höjda klientavgifter. I verkligheten får folk det alltså svårare att utnyttja oundgänglig basservice. Det här är inte rationellt med tanke på målen för social- och hälsovårdspolitiken.

Enligt Institutet för hälsa och välfärd THL räckte arbetsmarknadsstödsberoende ensamlevande personers inkomster inte till för en skälig minimikonsumtion så som den definieras i konsumentforskningens minimibudget, utan de här personerna låg cirka 20 % under den (240 euro i medelstora städer). De frysningar som planerats för nästa år kommer därmed ytterligare att försämra nivån på utkomststødet i förhållande till minimibudgeten. Den avstannade köpkraften för flera förmånens del har givetvis en kumulativ effekt för dem som åtnjuter dem. Om förmånsnivån stannar på stället i flera år på varandra blir effekten desto kraftigare. Läget för de är mest utsatta blir ännu sämre. Det här är varken rättvist eller hållbart.

Vi anser därför att frågan om fattigdom och minskad ojämlikhet måste lyftas upp tydligare på den politiska agendan och urholkandet av grundtryggheten stoppas. Nu måste vi börja planera för ett system för social trygghet som är smidigare och som bättre stödjer behövande vid förändringar och där boendekostnaderna ägnas större uppmärksamhet. Planerna på indexfrysningar 2019 måste återtas och förmånerna i stället höjas enligt levnadskostnadsindex. Dessutom kräver vi en nivåhöjning av folkpensionen. Den nedskärningsautomat som är en del av aktiveringsmodellen måste slopas och arbetslöshets- och arbetslöshetsmöjligheter att visa aktivitet breddas. Ett läkarintyg över sjukdom eller arbetsoförmåga ska vara tillräckligt för att undvika aktiveringsmodellens sanktioner. Dessutom måste det till satsningar på arbetslöshets- och motsvarande tjänster. Läkemedelsersättningarna för typ 2-diabetes ska åtrställas till hundra procent och kosterättningen till personer med celiaki återinföras.

Regeringen skär utan orsak i statsandelarna till kommunerna

År 2019 sjunker statsandelen för kommunal basservice med 85 miljoner euro. De frysta index som har följt av regeringsprogrammet har lett till att kommunerna förlorat 243 miljoner euro i statsandelar under 2019. Den höjda kostnadsnivån ökar å sin sida kostnaderna för den kommunala basservicen. Den högre kostnadsnivån har inte alls beaktats under denna regeringsperiod åren 2016—2019. När indexfrysningarna har resulterat i att inkomster och utgifter utvecklats åt helt olika håll har kommunerna tvingats ta ett större finansieringsansvar för basservicen. Samtidigt har staten dragit sig undan sitt finansieringsansvar.

Regeringen har beräknat vilken besparingspotentialen i kommunerna kommer att bli till följd av olika reformer och därefter sänkt statsandelarna med motsvarande belopp. Ett exempel på detta är

Utlåtande ShUU 3/2018 rd Avvikande mening 1

de åtgärder som riktats till den specialiserade sjukvården i och med förordningen om centralisering och som regeringen räknat med att ska ge kommunala besparingar på 260 miljoner euro åren 2016—2019. Men enligt den enkät som Kommunförbundet lät göra bland kommuner och sjukvårdsdistrikt sommaren 2018 stannade de kalkylerade besparingarna för förbättrad specialiserad vård på några miljoner euro och ungefär hälften av dem som svarade på enkäten konstaterade att förordningen om centralisering rentav hade ökat kostnaderna.

Kommunernas statsandelar har skurits ner genom omedelbara besparingar i statsandelarna trots att de strukturella reformerna inte alls har förverkligats på planerat sätt. Tack vare kommunernas anpassningsåtgärder har kommunernas utgifter emellertid inte ökat under de senaste åren, vilket har gjort att kommunalekonomin hittills har varit i balans. I utskottet har Kommunförbundet påpekat att det inte bör göras föregripande ekonomiplaner och budgetförslag utifrån reformer som bygger på antaganden och som inte vilar på en godtagbar laga grund. Vi anser det ohållbart för kommunalekonomi att statsandelarna skärs ner på förhand på grundval av kalkylerade besparingar som inte blir av i verkligheten. Ett sådant förfarande är inte tillrådligt.

Nedskärningarna i kommunernas statsandelar försämrar servicen för kommuninvånarna.

Servicen inom äldreomsorgen måste fortsatt krympas trots att behovet bara ökar. Ändringarna slår direkt mot kvaliteten och tillgängligheten i servicen. Regeringen har skurit ned i äldreomsorgen genom att urholka de skyldigheter som tidigare föreskrivits i äldreomsorgslagen. Den breda sakkunskap inom äldreomsorgen som tidigare behövts i kommunerna har försvagats genom att förteckningen över den expertis som krävs och de äldres rätt till en ansvarig arbetstagare har strukits.

Under ramförhandlingarna våren 2017 kom regeringen överens om att få till besparingar på cirka 33,5 miljoner euro till slutet av 2019 genom precisering av personaldimensioneringen och en omdefiniering av den personal som ska räknas in i dimensioneringen. Man tänkte sig besparingar genom att bredda den inräknade personalen i serviceboende med heldygnsomsorg till att omfatta också omsorgsassistenterna under hela arbetstiden och den personal som arbetar med sociala interaktion och stimulans till den del den utför direkt klientarbete. Också utnyttjandet av tekniska hjälpmedel skulle kunna tas med i beräkningarna. Man räknar med att de största besparingarna ska följa av att man samordnar de privata respektive offentliga serviceproducenternas ställning och övervakning. När det så kallade 0,1-kravet på stöd- och servicepersonal slopades för verksamhetstillstånd samtidigt som man avstod från kravet på en bindande numerisk nivå för personaldimensioneringen räknade man med potentiella besparingar.

Vi menar att regeringens nedskärningar är oansvariga. De innebär i praktiken att äldreomsorgen i fortsättningen ges av mindre utbildad och kompetent vårdpersonal. Det äventyrar vårdkvaliteten och klienternas säkerhet.

Satsningarna på hemservice till barnfamiljer stödjer genomförandet av den socialvårdslag som stiftades under socialdemokraternas regeringsperiod på ett sådant sätt att tröskeln för barnfamiljerna att få hjälp att klara vardagen utan att vara klient hos barnskyddet sänktes. Det är också helt nödvändigt att göra satsningar på barnskyddet som på många orter är starkt underresurserat. Åtgärder som motverkar barnfattigdom är en viktig del av barnskyddet. I barnskyddsombudsman-

Utlåtande ShUU 3/2018 rd

nens yttrande till utskottet fästs avseende vid att barn och unga inte får tillräckligt stöd och behövlig vård för att hantera sina psykiska problem, vilket också märks som ett ökat behov av barnskydd. Både de tjänster det är lätt att söka sig till och den mer krävande psykvården måste fås i skick så att barn och unga får den vård de behöver. För att komma till rätta med missbruksproblem är det av största vikt att erbjuda stödformer där tröskeln är låg. Det är inte bara social- och hälsovårdstjänsterna det måste satsas på utan också småbarnspedagogiken och skolan är viktiga aktörer som kan stödja de ungas utveckling och bidra till ökad jämlikhet.

Vi hänvisar till det som sägs ovan och föreslår att kommunernas statsandelar ökas med 250 miljoner euro för att stärka dels småbarnspedagogiska tjänster och utbildningstjänster samt den baservice inom social- och hälsovården som gäller äldreomsorg, barnskydd, vuxensocialarbete och hälsocentraler. Primärvården måste bli bättre och få fler läkare och vårdare som arbetar i par så att mottagningstjänsterna blir effektivare och vården ges en möjlighet att leva upp till vård- och omorgsgarantin. Avgiftsfria besök hos läkare och sjukskötare ska tryggas.

Avslutningsvis

Välfärdsstaten behöver finansiärer. Ett högre sysselsättningstal är det enda sättet att på lång sikt stärka samhällsekonomin. Om sysselsättningstalet stiger med en procent innebär det ungefär 800 miljoner euro till i statskassan. På denna punkt har regeringens politik inte nått ända fram. Avgiftsfri utbildning på andra stadiet och en kraftfull utbildningspolitik, en aktiv sysselsättningspolitik och samarbete med arbetsmarknadsorganisationerna samt en familjepolitik som skapar nya möjligheter och en avgiftsfri småbarnspedagogik kan bidra till att höja sysselsättningstalet, och då ser framtiden ljus ut också för samhällsekonomin under kommande decennier. Reformeringen av familjeledigheterna med nya sätt för familjerna att dela på omsorgsansvaret, längre pappaledigheter och tryggade sysselsättningsmöjligheter för mammorna är frågor som måste åtgärdas skyndsamt.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 13.11.2018

Anneli Kiljunen sd
Satu Taavitsainen sd
Aino-Kaisa Pekonen vänst
Krista Kiuru sd

Utlåtande ShUU 3/2018 rd Avvikande mening 2

Avvikande mening 2

Motivering

Sannfinländarna vill fokusera och satsa på Finland och finländarna genom att erbjuda vårt land en ny, bättre och mer rättvis riktning, inte bara för nästa år eller följande valperiod, utan också för en tid över valperioderna. Det krävs omstrukturering och nytänk för att olägenheterna i vårt samhälle ska kunna korrigeras och utvecklingen mot ojämlikhet, som delar medborgarna, ska kunna stoppas. Kärnan i och utgångspunkten för sannfinländsk politik är alltid Finlands nationella intressen och finländarnas intressen. Vi erbjuder arbete, trygghet och rättvisa för finländarna. Ingen ska lämnas ensam.

Regeringens budgetriktlinjer försämrar ytterligare situationen för låginkomsttagare. Det här är bland annat en följd av plattskatten som drabbar låginkomsttagarna hårdast. Regeringens förslag angående boende, kommunikationer och mat innebär att de som inte har så stora medel tvingas betala lika mycket som de med höga inkomster.

I denna avvikande mening fäster jag uppmärksamhet vid följande problem som sammanhänger med de frågor som social- och hälsovårdsutskottet har behandlat inom ramen för sitt eget område.

Läkemedelsersättningar

Sannfinländarna ömmar för låginkomsttagarna och framhåller att kostnaderna för läkemedel måste hållas nere. Läkemedelskostnaderna är en betydande utgiftspost i den privata budgeten i synnerhet för de med låga inkomster och för arbetslösa och pensionärer. Sannfinländarnas riksdagsgrupp föreslår att social- och hälsovårdsministeriet vidtar åtgärder för att utreda hur man kan säkerställa att också de med små inkomster har möjlighet att skaffa de läkemedel de behöver. Man kan till exempel slopa självriskan för läkemedel, differentiera den eller sänka den för de två lägsta inkomstdecilerna eller alternativt införa ett kombinerat tak för läkemedels- och resekostnader.

Hemvård och närståendevårdare

Regeringens spetsprojekt "Hemvården för äldre utvecklas och närståendevården för alla ålderskategorier förbättras" har inte förmått avhjälpa de missförhållanden som råder i hemvården och i närståendevårdarnas situation. Som det nu är vårdas allt fler hemma trots att de är i väldigt dåligt skick och blir tvungna att vänta länge på hjälp. Sannfinländarna har flera bra förslag till åtgärder för att höja nivån på äldreomsorgen i vårt land.

Sannfinländarna menar att hemvårdarnas arbetsbörda är oskälig och att deras arbetsdagar är belastande med brådska och arbetssätt som gör att vårdaren upplever att hen är tvungen att utföra ett viktigt vårdarbete på ett sätt som strider mot etiska principer. För att åtgärda de här problemen krävs det att personaldimensioneringen för hemvårdarnas del utreds och förtydligas.

Sannfinländarna vill stödja hemvårdarna i deras tunga och krävande uppdrag och ge dem möjligheter att samtidigt vårda sina närstående. Det skulle minska samhällets utgifter men framför allt

Utlåtande ShUU 3/2018 rd Avvikande mening 2

vara mänskligt. Sannfinländarna vill förbättra närståendevårdarnas ställning genom att göra stödet för närståendevård skattefritt. Det skulle hjälpa många närståendevårdare med låga inkomster att klara sig i vardagen.

Vårdardimensioneringen

Kvalitetsrekommendationerna styrs av 20 § i äldreomsorgslagen som säger att verksamhetsenheter ska ha en personal som till antal, utbildning och uppgiftsstruktur motsvarar det servicebehov de äldre klienternas funktionsförmåga medför och som garanterar dem en högkvalitativ service. Om funktionsförmågan hos en äldre person som vårdas i verksamhetsenhetens lokaler har försämrats så mycket att han eller hon behöver omsorg oavsett tid på dygnet, ska det finnas tillräcklig vårdpersonal på verksamhetsenheten alla tider på dygnet.

Det har ansetts att denna paragraf i äldreomsorgslagen utgör en stark grund för kvalitetsrekommendationerna och för myndighetstillsynen. Bestämmelserna på lagnivå är avsedda att kraftigt stödja bland annat personaldimensioneringen enligt kvalitetsrekommendationerna.

Men missförhållandena och oförutsägbarheten i fråga om personaldimensioneringen och den ojämlika fördelningen av personal är goda skäl för att genast vidta åtgärder för att precisera dimensioneringen. En exakt dimensionering på lagnivå säkerställer en stabil och balanserad fördelning av vårdare i äldreomsorgen och stärker resurserna i sådana vårdenheter där arbetet är tungt och krävande. Det här är nödvändigt för att personalen ska orka i sitt arbete.

Återinför celiakiersättningarna

Enligt en undersökning som Celiakiförbundet och Tampereen ammattikorkeakoulu har gjort medför en glutenfri diet på grund av celiaki en extra kostnad på 68 euro per månad. Den kosterättning som Folkpensionsanstalten tidigare har betalat drogs in 2016. Enligt Celiakiförbundets undersökning har cirka 40 procent av de som besvarade en enkät blivit tvungna att se över sina matinköp och i flera fall hade dieten blivit ensidigare.

Indragningen av dietersättningen gör det svårare att komma till rätta med sjukdomen, eftersom den enda formen av vård är glutenfri kost. En illa skött eller helt oskött celiaki exponerar för andra sjukdomar såsom osteoporos och cancer i tunntarmen.

Sannfinländarna anser att de som lider av celiaki har rätt till den specialdiet som följer av sjukdomen och vi föreslår därför att kosterättningen till personer med celiaki införs på nytt.

Socialvård för personer som uppehåller sig illegalt i landet

Regeringen föreslår ersättningar till kommunerna för kostnader på grund av socialvård för personer som uppehåller sig illegalt i landet. Sannfinländarna anser att det inte är en uppgift för de finländska skattebetalarna att bekosta tjänster för personer som uppehåller sig illegalt i landet, utan de som fått avslag på asylansökan bör avlägsnas ur landet omedelbart efter beslutet och för att säkerställa detta bör de tas i förvar i stället för att de tillåts röra sig fritt i vårt land och potentiellt äventyra den nationella säkerheten.

Utlåtande ShUU 3/2018 rd
Avvikande mening 2

Bättre service till krigsveteranerna

Ungefär 700 000 soldater deltog i de krig Finland var involverat i 1939—1945. Dessutom deltog 95 000 kvinnor i uppdrag som direkt betjänade fronten. I dag finns endast cirka 20 000 veteraner ibland oss. Sannfinländarna anser att de har rätt till tjänster enligt 6 § 4 mom. i militärskadelagen och rätt till ersättningar oberoende av invaliditetsgrad. Det är särskilt viktigt att de som är berättigade till dessa tjänster informeras om denna rättighet och att kommunerna säkerställs att tjänsterna är lättillgängliga.

Psykisk vård av barn och unga

I Finland mår beklagligt många unga dåligt och upp till en fjärdedel har diagnos på psykiska problem. Trots satsningar på ungdomsarbete har vi inte lyckats nå den målgrupp som har det största stödbehovet. Tredje sektorn bildar ett stödnät och en närmaste krets särskilt i situationer där den egna familjen inte gör det och är en naturligare hjälpare än myndigheterna för unga med sammansatta problem. Sannfinländarna anser att det hör till statsmakten att trygga tillräckliga resurser för psykisk vård av barn och unga.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 13.11.2018

Arja Juvonen saf

Utlåtande ShUU 3/2018 rd Avvikande mening 3 gröna

Avvikande mening 3

Motivering

Regeringens politik ökar ojämlikheten och fattigdomen.

Sipiläs regering har under hela regeringsperioden drivit en ojämlik politik. Enligt riksdagens utredningstjänst och de ekonomiska experterna har inkomstskillnaderna ökat mellan åren 2015 och 2018. De disponibla inkomsterna för dem som har de lägsta inkomsterna har sjunkit med upp till en procent under regeringsperioden, samtidigt som regeringens beslut lett till att de som har de högsta inkomsterna får än högre inkomster. Det är en klar skillnad jämfört med föregående regering (2011—2015), som förde en politik som minskade inkomstskillnaderna.

I budgetförslaget för 2019 fortsätter regeringen försämra den sociala tryggheten trots att landets ekonomi går allt bättre. En finanspolitik som riktar de största nedskärningarna mot den sociala tryggheten och en jämlikare utbildning kommer således att fortsätta. Det leder till ökad ojämlikhet bland medborgarna.

Regeringens politik har också ökat den bristande jämställdheten mellan könen. Enligt en undersökning om jämställdhetsbudgetering, "Tasa-arvoa talousarvioon (2019), som statsrådet låtit göra har regeringen Sipiläs politik (2016—2018) varit männen mer till nytta än kvinnorna. Att den ekonomiska ojämlikheten mellan män och kvinnor har ökat beror främst på indexnedskärningar och indexfrysningar av sociala förmåner.

Experter har under hela regeringsperioden kritiserat regeringen för att den försummar konsekvensbedömningarna. Regeringen utvärderar inte tillräckligt väl vilka konsekvenser dess beslut har för olika socioekonomiska grupper. Också det av regeringen tillsatta rådet för bedömning av lagstiftningen har upprepade gånger anmärkt på detta. Exempelvis har konsekvenserna för barnen och för jämlikheten mellan könen samt konsekvenserna för inkomstfördelningen bedömts bristfälligt. Regeringens frysningar av grundtryggheten och indexen, nedskärningarna i studiepenningen och bostadsbidraget samt i ersättningarna för läkemedel och resor drabbar ständigt samma socioekonomiska grupper och de mest utsatta finländarna. Nedskärningarna har ökat behovet av utkomststöd, vilket höjer kostnaderna på annat håll och är det mest oönskade resultat i ett fattigdomspolitiskt perspektiv.

Regeringen Sipiläs nedskärningar slår särskilt mot de barnfamiljer som redan befinner sig i en svår situation. Frysningen av indexhöjningen av barnbidraget, begränsningen av hemvårdsstödet och den subjektiva rätten till dagvård har försvårat många barnfamiljers vardag. När regeringen underlåter att bedöma konsekvenserna av dess beslut för olika befolkningsgrupper, blir de verkliga konsekvenserna för exempelvis barnfamiljer oklara.

Sipiläs regering för en politik som ökar behovet av utkomststöd och leder i praktiken till ökad fattigdom bland barnfamiljer och till att fattigdomen går i arv. Fattigdom i familjen är en av de största orsakerna till ojämlikhet bland barnen och en stor risk med tanke på barnens välfärd och utveckling. Av alla unga som föddes 1987 och får utkomststöd har 72 procent en förälder som fått

Utlåtande ShUU 3/2018 rd **Avvikande mening 3 gröna**

utkomststöd. Närmare en femtedel, cirka 927 000 personer, av den så kallade hushållsbefolkningen riskerar fattigdom om utslagning. Enligt inkomstfördelningsstatistiken finns det i Finland 101 000 fattiga barn. Med andra ord är nästan vart tionde barn fattigt. De gröna anser att det inom samtliga politikområden måste vara ett centralt samhällsligt mål att minska fattigdomen bland barnfamiljer och förhindra att barnen växer upp i ett klassamhälle.

Undersökningar visar att en högklassig småbarnspedagogisk verksamhet är ett effektivt sätt att främja barnens välmående och förebygga utslagning. Utredningar visar att den subjektiva rätten till dagvård jämnar ut social ojämlikhet som relaterar till utbildning och inkomstnivå och förebygger att existerande problem fördjupas. Den är en av de viktigaste stödåtgärderna för barnskyddets öppenvård och att begränsa den kan öka kostnaderna för barnskyddet. Barnets rätt till småbarnspedagogik kan inte vara beroende av föräldrarnas arbetsmarknadsposition. Det handlar i främsta rummet om barnets rättighet, inte föräldrarnas. Men samtidigt stödjer den subjektiva rätten till dagvård familjer, arbetsgivare och i vidare bemärkelse hela samhället. Begränsningen av den subjektiva rätten till småbarnspedagogik måste slopas, samtidigt som kvaliteten på småbarnspedagogiken stärks.

Regeringens beslut att skära i förmånerna till de fattigaste utgör ett värdeval som vi inte skulle behöva ta. Alla drar nytta av ett samhälle med måttliga inkomstskillnader och samma möjligheter för var och en att leva ett gott liv.

Indexnedskärningarna måste återtas

I budgeten för 2019 föreslår regeringen en fortsatt indexfrysning på 2016 års nivå, där index alltså redan är nedskuret. Ändringen gäller i stor omfattning låginkomsttagarna i Finland. Frysningen av indexet ska gälla folkpensioner, garantipension och övriga förmåner som ses över enligt folkpensionsindex eller i övrigt är kopplade till folkpensionen. Bland de övriga förmånerna märks handikappförmåner, fronttillägg, grunddagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa, arbetsmarknadsstödet och barnförhöjningen. Ändringen ska också gälla kriterierna för förmåner bundna till folkpensionsindex och vissa belopp, bland annat gränsen för den årliga självriskan vid läkemedelsersättningar.

De gröna anser att regeringens indexnedskärningar och frysningar saknar hållbara grunder och inte bör accepteras. Vi anser att det varken är hållbart eller skäligt med indexbesparingar som drabbar särskilt barnfamiljer, arbetslösa, pensionärer, studerande, personer med funktionsnedsättning, värnpliktiga och sjuka finländare samtidigt som regeringen driver på ett konkurrenskraftsavtal med skattesänkningar som gynnar höginkomsttagarna och miljöförorenande verksamhet föreslås få många slags skattestöd. Åtgärderna försvagar låginkomsttagarnas köpkraft, vilket försvagar den inhemska efterfrågan och tillväxtutsikterna för inhemska företag.

De lägsta dagpenningarna och den grundläggande tryggheten för arbetslösa måste bli bättre

I dag räcker den grundläggande tryggheten inte till för att klara livhanken. Köpkraften för förmånerna försvagas från år till år samtidigt som priserna stiger och fattigdomen bland barnfamiljerna breder ut sig. Europarådets utskott för sociala rättigheter har upprepade gånger gett Finland en an-

Utlåtande ShUU 3/2018 rd **Avvikande mening 3 gröna**

märkning för den låga nivån på minimiförmånerna. Den sittande regeringen har gjort nedskärningar som slår särskilt hårt mot låginkomsttagare och de som är beroende av grundtrygghet.

De gröna anser att de som lever på grundtrygghetsbidrag måste få omedelbar hjälp. Arbetsmarknadsstödet, grunddagpenningen för arbetslösa och sjuk-, moderskaps-, faderskaps- och föräldradagpenningen bör höjas med 50 euro per månad. Enligt beräkningar gjorda av riksdagens utredningstjänst skulle en nivåförhöjning av den storleken medföra kostnader på 83 000 000 euro. Förhöjningen skulle radera alla de nedskärningar regeringen Sipilä har gjort och klart höja nivån på grundtryggheten. Enligt förslaget skulle grunddagpenningen för arbetslösa och andra förmåner på samma nivå stiga från 696 euro till 746 euro.

Nivåförhöjning av garantipensionen

Pensionärernas försörjning har varit i skottlinjen upprepade gånger denna regeringsperiod. Pensionärernas köpkraft har försvagats på många sätt: folkpensionsindex har skurits ned och frysts, klientavgifterna i vården höjts, reseersättningar sänkts och självriskan för läkemedelskostnader höjts. Försvagningarna av folkpensionsindex påverkar direkt köpkraften, eftersom förmånerna inte längre följer prisutvecklingen.

Denna utveckling drabbar särskilt pensionärer med små inkomster. I synnerhet pensionärer som lever på garantipension, det vill säga de med de allra lägsta inkomsterna, har blivit lidande när regeringen farit fram med nedskärningar. Regeringens skattebeslut har dessutom gynnat löntagarna allra mest. Det finns skäl att påminna om att var femte pensionär i Finland får mindre än 1 000 euro i månatlig pension. I snitt lyfter en finländsk pensionär 1 656 euro i månaden.

Garantipensionen måste ges en rejäl nivåförhöjning eftersom de förhöjningar som nu gjorts inte täcker in alla nedskärningar. En nivåförhöjning skulle förbättra pensionärernas köpkraft och motverka fattigdom.

Reseersättningarna och läkemedelsersättningar bör höjas

Enligt regeringsprogrammet ska läkemedelskostnaderna skäras ner med 150 miljoner euro från och med 2017. Nedskärningarna inleddes redan 2016 och 2017 höjdes självriskan för läkemedelsersättningar till 50 euro. Den läkemedelsspecifika självriskan för läkemedel i den högsta specialersättningsklassen höjdes från 3 euro till 4,50 euro, och den läkemedelsspecifika självriskan efter överskridning av årssjälvriskan från 1,50 euro till 2,50 euro. Självriskan för resekostnader för patienter höjdes från 16 till 25 euro.

Nedskärningar slår hårdast mot sjuka låginkomsttagare och pensionärer. Enligt uppgifter från FPA steg självriskan för läkemedel för fler låginkomsttagare än höginkomsttagare. Bland människor med de allra lägsta inkomsterna fanns flest som fick sina utgifter höjda med hela 100—200 euro om året. Nedskärningarna i reseersättningar är särskilt bekymmersamma för äldre och personer i glesbygden.

Ett av de viktigaste målen med läkemedelsförsörjningen är att möjliggöra effektiv, säker, ändamålsenlig och kostnadseffektiv läkemedelsförsörjning för alla behövande. Systemet för läkeme-

Utlåtande ShUU 3/2018 rd **Avvikande mening 3 gröna**

delsersättning bör säkerställa att i synnerhet de som använder mycket läkemedel samt låginkomsttagare får korrekt läkemedelsbehandling. Att skära ned på läkemedelsersättningarna kan ge oanade konsekvenser för såväl folkhälsan som den allmänna jämlikheten. I en välfärdsstat bör ingens hälsa vara beroende av vilka tillgångar man har.

Utvidgat försök med basinkomst

Vi behöver absolut ett försök med basinkomst. Det finländska systemet för social trygghet har under en lång tid fungerat alldeles utmärkt men nu har det ohjälpligen börjat släpa efter arbetslivsutvecklingen. Dagens modell fungerar för den som har en klar karriärväg och klarar av en sak åt gången: först studier, sedan en lång karriär i arbetslivet i samma bransch och helst hos en och samma arbetsgivare. Avbrotten har bestått av problemfria föräldraledigheter och arbetslivscykeln utmynnar i full pension vid uppnådd pensionsålder. Denna sluss blir aktuell för allt färre finländare. Vår sociala trygghet måste gå att anpassa till allt mer varierande skeenden i livet.

Regeringens försök med basinkomst är tyvärr mycket snävt. Det begränsar sig till att öka sysselsättningen bland dem som får arbetsmarknadsstöd. Försöket omfattar endast 2 000 finländare. Försöket skulle kräva större bredd så att man kunde läsa ut de faktiska effekterna av en basinkomst.

Basinkomsten är förtjänt av ett brett upplagt försök, som följer vetenskapliga kriterier och principer för god kunskapsproduktion. Det behövs tillräckligt stora resurser för att försöket ska vara tillräckligt omfattande. Målet bör vara att ta fram generaliserbar information och resultat som kan tjäna som underlag för politiska beslut om fortsatt basinkomst. Försöket måste utvidgas så att samplet breddas såväl kvantitativt som kvalitativt och täcker in fler kategorier av människor.

Gratis preventivmedel för unga

Med gratis preventivmedel kan man undvika icke önskade graviditeter och könssjukdomar men också skydda fertiliteten hos unga människor. Könssjukdomar och icke önskade graviditeter är vanligast bland ungdomar mellan 20 och 24 år.

Redan nu erbjuder några kommuner gratis preventivmedel till unga under 25 år. I dessa kommuner har aborterna och antalet fall av könssjukdomar minskat betydligt. Gratis preventivmedel ger unga jämbördiga möjligheter att sköta sin sexuella hälsa och fertilitetshälsa. I dagens samhälle har den socioekonomiska bakgrunden betydelse för risken för ökade aborter och tonårsgraviditeter. Det vore viktigt att se till att varken individens eller familjens tillgångar är ett hinder för att skaffa preventivmedel.

Varenda ung person måste ges en rejäl chans att ta hand om sig själv. Ungdomarna bör erbjudas det preventivmedel han eller hon känner för oberoende av om det är fråga om exempelvis spiral, preventivpiller eller kondom. Befolkningsförbundet och Institutet för hälsa och välfärd har redan i mer än ett decennium talat för gratis preventivmedel. Riksdagens utredningstjänst uppskattar att kostnaderna för gratis preventivmedel i hela landet skulle uppgå till cirka 4,6 miljoner.

Utlåtande ShUU 3/2018 rd Avvikande mening 3 gröna

Systemet med familjeledigheter måste ses över

Det nuvarande systemet med familjeledigheter är osmidigt och föranleder strukturella problem som är bekanta sedan länge. Trots det har regeringen Sipilä inte varit kapabel att reformera familjeledigheterna. Trots att fler män väljer att utnyttja möjligheten till familjeledighet ligger Finland fortfarande rätt långt efter Sverige i detta avseende. Målet med reformen bör vara en jämnare fördelning mellan föräldrarna av vårdansvaret så att kvinnornas ställning i arbetslivet förbättras och männens roll hemma stärks. Den ena föräldern ska ha en större kvoterad ledighet.

De gröna skulle i en första fas förnya familjeledigheterna enligt modellen 5+5+5, så att mammornas ställning i arbetslivet stärks och pappornas i hemmen. Pappaledigheten förlängs och det ska bli smidigare för alla att utnyttja ledigheterna.

Systemet med familjeledighet måste bli mer flexibelt så att familjerna får större frihet att välja. Det måste kunna identifiera olika familjeformer och lämpa sig för livssituationer som förändras. Det bör bättre väga in bland annat skilsmässofamiljer och regnbågsfamiljer och deras behov. Det nuvarande systemet är osmidigt och styr in föräldrarna på att välja antingen ledighet eller att fortsätta jobba. Det borde exempelvis vara lättare att arbeta på deltid eller att snuttarbeta. Större möjlighet till deltidsarbete skulle också motverka fattigdom i enföräldersfamiljer. För närvarande är det ytterst sällan ekonomiskt fördelaktigt för den som har små barn och allra minst för ensamföräldrar att ta ett deltidsjobb.

Reformen måste på allvar gå in för att bryta upp de gamla strukturer som för tillfället försämrar sysselsättningsmöjligheterna för kvinnor som står i beråd att bilda familj. Hemvårdsstödet måste utvecklas så att det blir en mer självklar del av ett bättre samordnat och smidigt familjeledighets-system. Inte bara familjeledigheterna behöver fördelas jämnare mellan föräldrarna utan också kostnaderna för dem mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Kvinnornas ställning på arbetsmarknaden och jämställdheten i löner måste förbättras också på annat sätt än genom att utveckla systemet med familjeledigheter.

Familjepolitiken måste byggas upp så att den ökar jämställdhet och rättvisa på ett familje- och barnvänligt sätt. Vårt nuvarande system kommer inte att stärka kvinnornas ställning på arbetsmarknaden eller främja ett jämlikt föräldraskap. Regeringen bör därför skyndsamt påbörja reformeringen av familjeledigheterna med sikte på ökad jämställdhet, ett flexibelt familjeledighets-system och förbättrad sysselsättning.

Pilotprojekten inom valfriheten

Regeringen kommer att som ett led i valfrihetslagstiftningen genomföra pilotprojekt inom valfriheten. Riksdagen är fortfarande på hälft med behandlingen av lagarna om vård- och landskapsreformen. Just nu ser det ut som om lagarna skulle träda i kraft under våren 2020.

Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande om vård- och landskapsreformen (GrUU 15/2018 rd) det vara problematiskt att landskapsreformen, enbart i förlitan på regeringens allmänna behörighet, har framskridit så här långt innan den har godkänts av riksdagen och innan grundlagsutskottet har

Utlåtande ShUU 3/2018 rd
Avvikande mening 3 /gröna

uttryckt sin slutliga uppfattning om huruvida den nya förvaltningsmodellen är förenlighet med grundlagen. Den omfattande tidigareläggningen av genomförandet med hjälp av pilotförsök är därför synnerligen problematisk.

Slopade FPA-ersättningar för privata läkare ger ökat rörelseutrymme

För närvarande beviljar Folkpensionsanstalten ersättning för arvode, behandling och undersökning hos privata läkare och tandläkare. Den som inte vill köa till offentlig hälsovård kan betala ett högre belopp för besök hos privat läkare, varvid Folkpensionsanstalten återbetalar en del till kunden.

FPA-ersättningar för privatläkararvoden skapar större ojämlikhet i hälsa och delar upp befolkningen i förmögna som anlitar privat vård och mindre bemedlade som anlitar offentlig vård. Samtidigt ökar skillnaderna i hälsa medan den offentliga hälso- och sjukvården försvagas. Dessutom får alla högre försäkringsavgifter när den privata vården gör extra undersökningar och låter kunderna stå för dyra hjälpmedel.

Vi inser att den föreslagna anslagsminskningen för FPA-ersättningar för besök hos privata läkare ökar trycket på den offentliga hälso- och sjukvården. Vi är likväl övertygade om att de som har råd att anlita privata läkare gör det trots nedskärningen av FPA-ersättningen. FPA-ersättningen för privata läkare är en direkt inkomstöverföring till privata läkarstationer och styr inte i nämnvärd grad människors beteende. Det är inte alls bra att rika människor har en gräddfil till hälso- och sjukvård.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 13.11.2018

Outi Alanko-Kahiluoto gröna

Utlåtande ShUU 3/2018 rd Avvikande mening 4 /kd

Avvikande mening 4

Motivering

Finansieringen av social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde måste ske så att man försäkras om att den leder till en långsiktig och konsekvent förbättring av hälsan. I utskottets betänkande om budgetförslaget för 2019 lyfter man fram de viktigaste iakttagelserna om förvaltningsområdet och jag kan förena mig om de flesta av dem. Trots de behjärtansvärda förslag till resursökningar i budgetförslaget som jag understöder anser jag ändå att det också innehåller sådana nedskärningar, otillräckliga ökningar och områden som inte uppmärksammats att jag ser mig tvungen att lämna en avvikande mening. I den lyfter jag fram de svåraste frågorna och min syn på var satsningar bör sättas in.

Barnfamiljerna

Nativiteten har minskat markant de senaste åren. Det finns många skäl till den låga nativiteten men bland de viktigaste kan nämnas ekonomiska bekymmer och svårigheterna att förena arbete med familjeliv. Vårt samhälle behöver få till stånd en positivare atmosfär och en långsiktig familjepolitik som ökar familjernas tro på framtiden.

För att utvecklingen ska vända krävs det en mångfald av åtgärder. I beskattningen borde till exempel hushållets storlek vara en faktor. Att återinföra barnavdraget i beskattningen skulle göra den rättvisare och förbättra barnfamiljernas ställning. Barnbidraget är den viktigast förmånen som jämnar ut inkomstfördelningen mellan barnlösa och barnfamiljer, men dess realvärde har sjunkit med hela 30 procent sedan 1994. En nivåhöjning av barnbidragen är nödvändig för att uppväga de nedskärningar som har gjorts under regeringsperioden. Kristdemokraternas riksdagsgrupp har som en del av sin alternativa budget föreslagit en babypeng på 1000 euro som ett engångsbidrag, för att hjälpa upp barnfamiljernas ekonomiska situation och öka möjligheterna att skaffa tjänster som kan vara nödvändiga för att få familjens vardag att fungera. Det ska också vara lättare att förena studier med att grunda familj. Många studerandefamiljer lever på gränsen till fattigdom. I kristdemokraternas riksdagsgrupps alternativa budget föreslås därför att försörjningshöjningen fördubblas.

Pensionärer, närståendevård och palliativ vård

Många äldre personers vardag är en utmaning i ekonomiskt hänseende. Pensionernas köpkraft minskar medan sjukkostnaderna ökar. Efter en hopräkning av alla självriskandelar räcker pengarna inte nödvändigtvis ens till att köpa mat och betala sjukkostnader. Indexnedskärningarna i folkpensionen och indexfrysningen måste kompenseras med en nivåförhöjning. Det behövs en större höjning av garantipensionerna än vad regeringen föreslår i budgetpropositionen och dessutom måste beskattningen av pensionerna lindras.

De senaste åren har äldreomsorgen försämrats klart. För tillfället finns det stora brister i äldreomsorgen såväl när det gäller anstaltsvård som hemvård, i synnerhet på grund av feldimensioneringen av personalen. Det behövs fler händer i omsorgen och därför föreslår vi i vår alternativa

Utlåtande ShUU 3/2018 rd Avvikande mening 4 /kd

budget att det tas fram finansiering för att anställa ettusen nya vårdare. Också ersättningen till närstående vårdarna, som utför ett viktig jobb, måste vara högre. Systemet med närståendevård gör det på många sätt möjligt att kombinera vården med familjeliv. En nivåhöjning av ersättningen för närståendevård skulle förbättra vårdarnas ställning.

Det skulle behövas en äldreombudsmannatjänst för att säkerställa nivån på omsorgen och för att effektivisera tillsynen. Äldreombudsmannen skulle ha i uppgift att vara en självständig och oberoende landsomfattande intressebevakare för äldre som bland annat skulle övervaka att de äldres rättigheter tillgodoses och följa hur äldreomsorgen utvecklas.

Vården och tillgången till den har under de senaste åren kunnat förbättrats bl.a. genom att öka antalet vårdplatser, inrätta nya enheter för vård i livets slutskede, utveckla vårdkedjorna och satsa på utbildning samt öka personalens kompetens och medvetenhet. Trots anvisningar och rekommendationer är det fortfarande mest en slump om man har tillgång till kompetent och god vård i livets slutskede och den kan inte garanteras alla behövande. För att trygga en tillräcklig vård i livets slutskede på lika villkor krävs det att vården vid behov finns att tillgå för var och en, oberoende av var man bor eller vilken sjukdom man har. Med högkvalitativ vård i livets slutskede kan man skingra rädsla inför livets slut och lindra både den döende människans och de anhörigas ångest. Det behövs dock mer resurser och utbildning för personalen för att exemplen på god praxis ska spridas i hela landet.

Systemet för läkemedelsersättning samt problem med inomhusluft

Utgifterna för läkemedel belastar många hårt, särskilt i början av året när de ännu inte kommit upp till avgiftstaket för självriskandelen för läkemedelsersättningar. En sänkning av avgiftstaket skulle höja levnadsstandarden för många långtidssjuka och pensionärer. Reglerna för läkemedelsersättningar måste ses över och det måste bli möjligt att fördela kostnadsbelastningen i början av året över flera månader. Nivån på och villkoren för läkemedelsersättningarna för personer med diabetes måste återinföras. Också kostersättningen för personer med celiaki måste återinföras eftersom celiaki endast kan vårdas med lämplig diet. Trots det har den sittande regeringen slopat ersättningen.

Det finns stora problem med inomhusluften i Finland. Anmärkningsvärt många finländare utsätts för fuktskador i byggnader. De vetenskapliga bevisen för sambandet mellan fuktskador och diverse sjukdomar och symtom är emellertid oklara och inte alls entydiga och behovet av forskning på universitetsnivå om detta är stort. Dessutom skulle det behövas gemensamma modeller för bedömning av exponering och evaluering. Det borde exempelvis inrättas inomhuspolikliniker vid centralsjukhusen. Ett problem vid vården av personer som blivit sjuka av inomhusluft är bristen på bra diagnostiska metoder. Det krävs större satsningar på detta område.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande ShUU 3/2018 rd
Avvikande mening 4

Helsingfors 13.11.2018

Sari Tanus kd